

DIALOG MED PÅRØRENDE OM INTIMITET OG SEKSUALITET

SEKSUEL SUNDHED OG TRIVSEL FOR ÆLDRE
OG BORGERE MED KRONISK SYGDOM

SEX
SAMFUND

RETTE TIL SEKSUALITET HELE LIVET

Seksualitet og intimitet er en vigtig del af de fleste menneskers liv. Det har en afgørende betydning for ens trivsel, og alle har uanset alder og sygdom ret til at få anerkendt deres seksualitet. Det betyder også, at man har ret til at modtage vejledning og hjælp fra sundhedsprofessionelle vedrørende seksualitet.

Retten til seksualitet livet igennem betyder også, at det altid er borgeren, der træffer valg om sin egen seksualitet – og det valg skal respekteres af både sundhedsprofessionelle, partnere/ægtefæller og pårørende. Som sundhedsprofessionel er din opgave at vejlede og hjælpe borgeren med så vidt muligt at få dækket sine behov for nærhed, intimitet og sex.

Eriks familie vil ikke have, at han bruger penge på pornofilm, som han kan se i sit hjem på plejehjemmet.

RETTE TIL PRIVATLIV

Muligheden for at have et intimt liv hænger tæt sammen med muligheden for at have et privatliv. Men privatlivet bliver udfordret, når man får brug for daglig pleje og omsorg i sit hjem eller flytter på plejehjem. Retten til privatliv handler derfor om i videst muligt omfang at give borgeren og deres partnere mulighed for privat og intimt liv i eget hjem eller på plejehjem.

Bent har haft en kræftsygdom, og hans ægtefælle Flemming vil under en samtale med en sygeplejerske på sundhedscen-tret gerne tale om deres samliv, men det vil Bent ikke.

DET KAN DU GØRE

Det er ofte en god idé at indlede dialogen om seksualitet og intimitet, når både borgeren og dennes partner er til stede – for eksempel når du som sundhedsprofessionel møder en borger med partner til en samtale i et sundhedscenter, eller når en partner til en dement borger tydeligvis har behov for hjælp.

Det er vigtigt, at du ikke ignorerer en partner eller ægtefælles ønske om vejledning og hjælp i forbindelse med seksualitet. Hvis du er i tvivl om, hvad du kan og må gøre, kan du spørge åbent om, hvad den pårørende ønsker hjælp til og efter aftale med vedkommende afklare mulighederne for hjælp og støtte med kolleger og leder.

Hvis pårørende, for eksempel børn og børnebørn, spørger om seksualitet, kan du opfordre den eller dem til at tale med borgeren først eller opfordre til at indlede samtalen i et privat rum, hvor borgeren selv er til stede.

MØDET MED PARTNERE OG PÅRØRENDE

Sundhedsprofessionelles rådgivning og hjælp involverer også borgerens partnere og ægtefæller til borgere. Det er vigtigt, at du som sundhedsprofessionel lytter og er åben for at tale om seksualitet med borgere og deres partnere.

Når du taler med partnere og ægtefæller til en borger om samliv og intimitet, skal det altid ske med respekt for borgerens privatliv. Det samme gælder, hvis pårørende til en borger, for eksempel børn, børnebørn, anden familie eller venner, stiller spørgsmål om en borgers privatliv.

Når Hannah besøger sin demente mand Eigil på plejehjemmet, er han meget grænseoverskridende over for hende og forsøger at tvinge hende til sex.

TAVSHEDSPLIGT OG SAMTYKKE

Seksualitet er en privatsag, og dine samtaler med en borger om seksualitet og intimitet er fortrolige – med mindre andet aftales. Det betyder, at du skal have borgerens samtykke, før du taler med pårørende eller kolleger om det. Det gælder uanset, om det handler om et specifikt behov, om penge til at købe hjælpemidler eller om en kollega, der skal hjælpe med at løfte en borger i sengen inden et besøg.

Det er vigtigt, at borgeren ved, at der er dette fortrolige rum mellem jer baseret på tavshedspligt. Og det er vigtigt, at du fortæller borgeren, at du som sundhedsprofessionel har tavshedspligt. Det er også vigtigt, at de pårørende kender til reglerne om samtykke og tavshedspligt. Der gælder dog særlige regler i forhold til tavshedspligt og samtykke for borgere, der er personligt umyndiggjorte på grund af for eksempel svær demens.

Kirsten ønsker ikke, at hendes datter og svigersøn får at vide, at hun bruger penge på indkøb af et seksuelt hjælpemiddel.

SEKSUALITET – EN DEL AF FAGLIGHEDEN

Sundhedsprofessionelle bør have kompetencer til, viden om og sprog til at tale med borgeren og partnere og ægtefæller om intimitet og seksualitet. Det er også vigtigt, at der udvikles et fagligt miljø omkring seksuel sundhed og trivsel på arbejdspladsen.

Et temamøde eller et oplæg kan være første skridt til at skabe opmærksomhed om seksualitetens betydning for sundhed og trivsel, og hvordan sundhedsprofessionelle kan integrere det perspektiv i arbejdet. En lokal politik eller handleplan om seksuel sundhed og trivsel på institutionen eller i kommunen kan sikre gode rammer for arbejdet.

Else, der bor på plejehjem, har fået en ny kæreste, men hun vil ikke fortælle det til sine børn og familie, da hun frygter, at de ikke vil acceptere det.

SOM SUNDHEDSPROFESSIONEL SKAL DU FX:

- Lytte og være en samtalepartner for borgeren og dennes partnere/ægtefælle/kæreste, når borgeren ønsker det
- Respektere borgerens ret til et privatliv
- Anerkende borgerens behov for seksualitet og intimitet
- Oplyse borgeren om, at du har tavshedspligt, og at samtaler og hjælp til seksualitet er fortrolige
- Indhente samtykke, før du giver information om borgerens seksuelle behov eller adfærd videre til eksempelvis partnere/ægtefælle, pårørende eller kolleger
- Give generel information og vejledning om seksualitet og seksuelle hjælpemidler – for eksempel henvise til hjemmesider og bøger

LITTERATUR OG LINKS

På www.sexogsamfund.dk/ældreogkronikere finder du artikler og links til mere viden om seksuel sundhed og trivsel for både ældre borgere og borgere med kronisk sygdom.

Sex & Samfunds arbejde tager udgangspunkt i anbefalingerne i Sundhedsstyrelsens to forebyggelsespakker: *Forebyggelsespakke for Seksuel Sundhed* og *Forebyggelsespakke for Mental Sundhed*. Desuden er arbejdet inspireret af Vidensråd for Forebyggelses rapport *Seksualitet og Sundhed*.

Du finder på hjemmesiden link til alle tre publikationer og til Socialstyrelsens vejledning *Seksualitet på dagsordenen – en håndbog om professionel støtte til voksne med funktionsnedsættelser*.

Du kan gratis downloade den første folder i serien '*Husk seksualiteten! Seksuel sundhed og trivsel for ældre og borgere med kronisk sygdom*'. Du kan også bestille folderen i Sex & Samfunds webshop og få den tilsendt mod betaling af porto: www.shopsexogsamfund.dk.

KURSER OG KONSULENTYDELSER

Kurser: Sex & Samfund tilbyder kompetencekurser om seksuel sundhed og trivsel, kronisk sygdom og alderdom, der er målrettet kommunale sundhedsprofessionelle med direkte borgerkontakt.

Konsulentydelse: Sex & Samfund yder rådgivning og sparring til kommuner, der ønsker at styrke deres indsats i forhold til seksuel sundhed og trivsel for kronisk syge og ældre borgere – for eksempel udarbejdelse af en lokal seksualpolitik, handleplaner og kommunale sundhedspolitikker.

Læs mere på: www.sexogsamfund.dk/ældreogkronikere.

Indhold: Sex & Samfund. Layout: Marianne Larsen og Anton Vinther. Forsidefoto: Shutterstock. Andre fotos: Christina Birch.